

HE 158/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuntarakennelain muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan kuntarakennelain muuttamista. Lakiin lisättäisiin kuntien yhdistymisen harkinnanvaraista taloudellista tukea koskevat säännökset sekä säännökset yhdistymisestä johtuvien valtionosuuden menetysten korvaamisesta. Taloudellisen tuen määrä olisi valtioneuvoston harkinnassa.

Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaan kuntia kannustetaan kuntarakenteen vapaaehtoiseen tiivistämiseen taloudellisia esteitä poistamalla.

Yhdistymisavustuksen suuruudeksi esitetään 500 000 – 1 000 000 euroa (lakiehdotuksen 43 §). Avustuksen määrässä tulisi huomioida riittävästi yhdistyvien kuntien yhteenlaskettu asukasluku ja yhdistyvien kuntien lukumäärä. Aiemmin voimassa olleessa kuntarakennelaissa yhdistymisten laajuus huomioitiin oikeudenmukaisemmin säännöksellä, jossa avustuksen määrä oli sidottu yhdistyvien kuntien lukumäärään ja niiden yhteenlaskettuun asukasmäärään.

Lakiehdotuksessa yhdistymisavustuksen myöntäminen olisi ehdollinen ja jos harkintaa jouduttaisiin käyttämään, etusijalla olisivat useamman kuin kahden kunnan liitokset (lakiehdotuksen 43 §). Tämä ei takaa kuntien yhdenvertaista kohtelua. Kuntien tulee olla tietoisia saamansa yhdistymisavustuksen määrästä jo yhdistymistä koskevan päätöksenteon yhteydessä.

Lakiehdotuksen mukaan yhdistymisavustuksen maksamisesta päätettäisiin kuntajaon muuttamista koskevan päätöksen yhteydessä (lakiehdotuksen 41 §). Näin ollen on mahdollista tehdä määrärahavaraukset yhdistymisavustuksia varten etukäteen valtion talousarvioon ja näin varmistua määrärahojen riittävyys vuosittain.

Lakiehdotuksen mukainen yhdistymisavustuksen määrä ja avustuksen saantiin liittyvä epävarmuus eivät ole omiaan lisäämään kuntarakenteen vapaaehtoista tiivistämistä.

Yhdistymisavustusten rahoitus on esitetty vähennettäväksi kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta (lakiehdotuksen 59 §). Maksettavaa yhdistymisavustusta ei tulisi vähentää kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta, vaan yhdistymisavustuksen maksamiseen tulisi olla oma määräraha valtion talousarviossa. Valtion tulee sitoutua tukemaan kaikkia kuntaliitoksia ilman riippuvuutta valtion talousarviossa tarkoitukseen varatusta määrärahasta

Mikäli avustuksiin käytettävä määräraha vähennetään valtionosuudesta, yhdistymisavustuksen maksajina ovat kaikki kunnat. Vaikkakin säännös koskien yhdistymisavustukseen varatun euromäärän käyttämättä jättämisestä ja sen

palauttamisesta kunnille olisi oikeudenmukainen, lisäksi se valtionosuusjärjestelmän monimutkaisuutta.

Lakiehdotukseen sisältyvä muutos, joka mahdollistaa uudelle kunnalle valtionosuuksien vähenemisen korvaamisen siinä tapauksessa, että uusi kunta olisi menettämässä valtionosuuksia (lakiehdotuksen 44 §), on kannatettava. Myös esitetty korvauksen laskentatapa sekä rahoitus valtion varoista ovat oikeudenmukaisia.